

Andrzej Buko

Kaczyce, st. 23, gm. Lipnik, woj.
tarnobrzeskie, AZP 88-70/216

Informator Archeologiczny : badania 31, 189-190

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JURÓW, st. 1, gm. Jarczów, woj. zamojskie, AZP 95-92/1

- grodzisko nizinne

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr Ewę Banasiewicz (LUBELNIA Usługi Archeologiczne) i dr hab. Irenę Kutylowską (odwierty). Finansowane przez PSOZ. Trzeci sezon badań.

Badania sondażowe w 1984 r., kontynuowane w 1996 r., przyczyniły się do częściowego rozpoznania fosy, konstrukcji wałów grodziska od strony zachodniej oraz południowej. Natrafiono także w południowej partii grodziska na zabudowę przywałową. W roku bieżącym rozszerzono zakres prac w południowej partii przywałowej oraz uzupełniono odwierty po osi północ-południe grodziska; przekrój wschód-zachód w odwiertach uzyskano w 1996 roku.

Na podstawie relikwów wałów w postaci silnie przepalonych polepy stwierdzono, że pierwotnie grodzisko było prawie koliste, o średnicy około 80 m na osi południe-północ i 90 m na osi zachód-wschód; fosa otaczała obiekt od południa i zachodu. Zabudowania gospodarczo-mieszkalne usytuowane były nie tylko w części południowej, ale również w północnym i wschodnim odcinku wału. Na odsłoniętej powierzchni 1,5 ara wykopu wystąpił pojedynczy ciąg skrzyń południowej partii wału. Jedna z nich, szerokości 3 m i długości około 4,5 m, wypełniona była marglem przemieszonym z rędziną, z przewagą margla w spągu. Określenie szerokości skrzyni nie budzi większych wątpliwości, ponieważ zachowały się na głębokości 0,35 m relikty dębowych belek, stanowiących jej konstrukcję. Długość natomiast wyznacza zasięg występowania margla oraz fragmenty zwęglonych, przewiązanych belek od strony wschodniej, która jednocześnie tworzy konstrukcję kolejnej skrzyni wypełnionej gliną z okolicznego złoża. Po pożarze gliniane wypełnisko wypaliło się na kolor czerwony. Do skrzyń od strony wewnętrznej dobudowano pomieszczenie o charakterze mieszkalno-gospodarczym, które najpewniej było powiązane konstrukcyjnie z dolną kondygnacją wału i wysunięte w stronę majdanu około 3,5 m. Uchwycona w planie szerokość zabudowy sięga około 5 m. Konstrukcja zabudowania i podłoga na około 4 m² powierzchni była wykonana z drewna sosnowego. Prawdopodobnie pomieszczenie to pełniło rolę spichlerza, o czym świadczy odkrycie dużych ilości zwęglonego ziarna prosa, pszenicy i żyta, znajdujących się w pojemnikach, m.in. z łyka. W pomieszczeniu tym znajdowały się także dwa szkielety bydła rogatego, a na zewnątrz szkielety dwóch koni. Wewnątrz obiektu oraz poza nim natrafiono na liczne sprzęty i narzędzia gospodarstwa domowego: naczynia, żarna, przęślik z łupku, kamień szlifierski, haczyki, kłamry żelazne, radlicę łopatkową, krój płuzny, kłódkę, wędziłło, skoble, gwoździe itp. relikty północno-wschodniej części zabudowania zostały zniszczone przez drugą fazę użytkowania grodziska, reprezentowaną przez obiekt słupowy. Odkryto ślad 10 słupów i pali o średnicach od 30 do 60 cm i miąższości od 11 do 50 cm. Wewnątrz obiektu słupowego odkryto „piwniczkę”, gdzie znajdowała się studnia z cembrowną wykonaną z wyżłobionej kłody drewnianej o średnicy 47 cm, wysokości 98 cm i grubości ścianek od 3 do 5 cm. W obiekcie słupowym natrafiono na szkielety dwóch koni. Pozyskane dotychczas materiały zabytkowe są jednorodne, mogą być datowane na XII-XIII w., co odpowiada najprawdopodobniej najstarszej fazie zabudowy. Drugą fazę zasiedlenia grodziska, związaną z obiektem słupowym, można datować jedynie na podstawie analizy dendrochronologicznej. Wskazuje ona na możliwość wzniesienia obiektu słupowego pod koniec drugiego dziesięciolecia XIV w.

Badania będą kontynuowane.

KACZYCE, st. 23, gm. Lipnik, woj. tarnobrzeskie, AZP 88-70/216

- osada wczesnośredniowieczna, XI-XII w.

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 4 do 29 sierpnia przez prof. dr hab. Andrzeja Buko (Instytut Archeologii i Etnologii PAN). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 68 m².

Badania podjęto ze względu na zagrożenie stanowiska osypywaniem się skraju drogi, która je przecina oraz intensywną uprawą roli. Prace prowadzono metodą rowów sondażowych.

Z reguły po zdjęciu warstwy humusu ukazywał się lessowy calec i wypełniska wkopanych w niego obiektów, które nosiły wyraźne ślady orki. Odkryto i zbadano 15 obiektów. Większość z nich została

wyeksplorowana jedynie częściowo, gdyż pozostawała poza obrębem rowów sondażowych. W jednym z rowów udało się uchwycić warstwę kulturową pozostającą poza obrębem obiektów. Znaczna część obiektów posiadała nieustratyfikowane wewnętrznie wypełniska, jedynie dwa obiekty miały wypełniska wielowarstwowe. Jeden z obiektów (częściowo pozostający poza zasięgiem sondażu) można określić ze względu na kształt, rodzaj jednostek stratygraficznych i materiał zabytkowy, jako relikty obiektu mieszkalnego (ziemianki?). Oprócz zadokumentowania i wyeksplorowania jednostek stratygraficznych badania przyniosły znaczną liczbę znalezisk ruchomych: 1509 fragmentów ceramiki (w większości datowanych na XII-XIII w.), 18 zabytków wydzielonych (np. posrebrzane kabłączki skroniowe, żelazne noże, gliniana grzechotka, fragment żarna kamiennego). Zebrano 137 próbek (np. kości, polepa, węgiel drzewny, popiół). Pełne zintegrowanie funkcji i określenie chronologii stanowiska wymaga kontynuowania prac.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN.

Wyniki badań zostaną opublikowane w wydawnictwach Instytutu Archeologii i Etnologii PAN.

Badania będą kontynuowane.

KALISZ ZAWODZIE, gm. loco, woj. kaliskie

- gród wczesnośredniowieczny

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez dr. Tadeusza Baranowskiego (Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa). Kolejny sezon badań zespołu grodowego Kalisz Zawodzie.

KAŁDUS, st. 1, gm. Chełmno, woj. toruńskie, AZP 33-41/1

- ślady osadnictwa kultury lendzielskiej (neolit)
- ślady osadnictwa kultury pucharów lejkowatych (neolit)
- osada kultury łużyckiej (środkowa i późna epoka brązu – wczesna epoka żelaza)
- cmentarzysko wczesnośredniowieczne

Ratownicze badania wykopaliskowe w związku z niszczeniem tzw. przestrzeni reliktywnej w wyniku działania „dzikiego” wybierzyska piasku, przeprowadzone w dniach od 30 czerwca do 23 sierpnia przez dr. hab. Wojciecha Chudziaka oraz mgr. mgr. J. Bojarskiego, A. Dokowskiego, M. Weinkauffa (Instytut Archeologii i Etnologii Zakład Archeologii Średniowiecza i Czasów Nowożytnych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu).

Finansowane przez Komitet Badań Naukowych (projekt zamawiany PBZ-016-07 „Polska w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego i jej miejsce w kulturze europejskiej X-XX wieku”). Drugi sezon badań obecnej ekspedycji. Przebadano powierzchnię 3,8 ara.

Najważniejsze prace rozpoznawcze prowadzone były przez Lissauera w 1886 r., później stanowiska było wielokrotnie badane. Prace tegoroczne w pierwszym etapie ukierunkowane były na lokalizację cmentarzyska wczesnośredniowiecznego, toteż wykopy zakładano w formie kolejno numerowanych rowów sondażowych, w których stwierdzono ślady osadnictwa wielokulturowego. Od momentu odsłonięcia pierwszych grobów wykopy zakładano już według siatki arowej, nawiązując do mapy 1:10 000. W sumie eksploracją objęto 139 obiektów, w tym 56 grobów. Większość grobów występowała w układzie rzędownym, wyróżniając się orientacją głównie zachodnią i relatywnie bogatym wyposażeniem (kolia z paciorków szklanych, srebrny brakteat, ołowiane i brązowe kabłączki skroniowe, pierścionek bursztynowy i brązowy, noże żelazne, krzesiwo żelazne oraz naczynia ceramiczne). Odsłonięte pochówki pochodzą głównie z wczesnych faz chrystianizacji ziemi chełmińskiej (XI-XII wiek). Ich stan zachowania był różny, uzależniony od lokalizacji w obrębie stanowiska i głębokości zalegania.

Oprócz reliktyw cmentarzyska wczesnośredniowiecznego natrafiono również na pozostałości osiedla kultury pucharów lejkowatych, kultury lendzielskiej, kultury łużyckiej oraz wczesnośredniowiecznego. Zalegały one w obrębie wielowarstwowego układu stratygraficznego o miąższości dochodzącej miejscami do 2,5 m od powierzchni gruntu.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii i Etnologii w Toruniu.